

THE WASHINGTON MANUAL

Endokrinoloji

Yandal Konsültasyon El Kitabı

Editörler

Janet B. McGill, MD, MA, FACE

Professor of Medicine

Division of Endocrinology, Metabolism,
and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Thomas J. Baranski, MD, PhD

Associate Professor of Medicine

Division of Endocrinology, Metabolism,
and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

William E. Clutter, MD

Associate Professor of Medicine

Division of Endocrinology, Metabolism,
and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Seri Editörler

Katherine E. Henderson, MO

Assistant Professor of Clinical Medicine

Division of Medical Education
Washington University School of
Medicine
Barnes-Jewish Hospital
St. Louis, Missouri

Thomas M. De Fer, MD

Professor of Medicine

Division of Medical Education
Washington University School of
Medicine
St. Louis, Missouri

Çeviri Editörü

Doç. Dr. Teoman Akçay

Medical Park Gaziosmanpaşa Hastanesi

NOBEL TIP KİTABEVLERİ

© 2018 Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.

THE WASHINGTON MANUAL - Endokrinoloji

Yandal Konsültasyon El Kitabı

Çeviri Editörü: **Doç. Dr. Teoman Akçay**

ISBN: 978-605-335-244-0

The Washington Manual Endocrinology Subspecialty Conslt. - 3rd ed. / Editors

Thomas J. Baranski, William E. Clutter, Janet B. McGill

ISBN: 978-1-4511-1407-2

Wolters Kluwer Health - Lippincott William & Wilkins

Bu kitabın Türkçeye çeviri hakkı Wolders Kluwer Health & Lippincott Williams & Wilkins tarafından Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.'ne verilmiştir. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası hükümleri gereğince herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek hiçbir işlem yapılamaz.

NOBEL TIP KİTABEVLERİ TİC. LTD. ŞTİ.

www.nobeltip.com

Millet Cad. No: 111 Çapa-İstanbul

Tel : (0212) 632 83 33

Faks : (0212) 587 02 17

DAĞITIM

Tel : (0212) 771 52 11 - (0212) 771 33 09

Faks: (0212) 771 52 03 - (0212) 771 06 18

Yayımcı	: Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti. Millet Cad. No:111 34104 Fatih-İstanbul
Yayımcı Sertifika No	: 15710
Baskı / Cilt	: No-bel Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. Ömerli mah. İhsangazi cad. Tunaboyu sk. No. 3 Arnavutköy – Hadımköy – İstanbul
Matbaa Sertifika No	: 12565
Sayfa Tasarımı - Düzenleme	: Nobel Tıp Kitabevleri
Kapak Tasarım	: Nobel Tıp Kitabevleri
Baskı Tarihi	: Kasım 2017 - İstanbul

Yazarlar

Ana Maria Arbelaez, MD

Assistant Professor of Pediatrics
Division of Pediatric Endocrinology and
Diabetes
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Shunzhong Baa, MO

Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Thomas J, Baranski, MD, PhD

Associate Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Carlos Bernal-Mizrachi, MO

Assistant Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Kim Carmichael, MO

Associate Professor of Medicine
Division 01 Endocrinology, Metabolism and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Sara Chowdhury, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Roberto Civitelli, MD

*Sydney M. and Stella H. Schoenberg Professor
of Medicine*
Professor of Orthopaedic Surgery and of
Cell Biology and Physiology
Director, Bone and Mineral Diseases
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

William E. Clutter, MD

Associate Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Philip E. Cryer, MO

*Irene E. and Michael M. Karl Professor of
Endocrinology and Metabolism in
Medicine*
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Kathryn Diemer, MD

Assistant Professor of Medicine
Division of Bone and Mineral Diseases
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Judit Dunai, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Simon J. Fisher, MD, PhD

Associate Professor of Medicine, Cell Biology, and Physiology
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Stephen J. Giddinzs, MD, PhD

Associate Professor of Medicine
St. Louis VA Medical Center
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Anne C. Goldberz, MD, FACP, FAHA

Associate Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Scott Goodwin, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism and Lipid Research
Wivision of Endocrinology, School of Medicine
St. Louis, Missouri

Paul Hruz, MD, PhD

Associate Professor of Pediatrics
Division of Pediatric Endocrinology and Diabetes
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Mariko Johnson, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Prajesh M. Joshi, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Kavila Juneja, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Nadia Khoury, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Janet B. McGill, MD, MA, FACE

Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Dominic N. Reeds, MD

Associate Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Amy E. Riek, MD

Instructor in Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

David A. Rometo, MD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Julie Silverstein, MD

Instructor in Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Richard I. Stein, PhD

Research Assistant Professor, Center for
Human Nutrition
Behavioral Director, Weight Management
Program
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Garry Tobin, MD

Associate Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Dwight A. Towler, MD, PhD

Lang Professor of Medicine
Division of Endocrinology, Metabolism, and
Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Zhiyu Wang, MD, PhD

Clinical Fellow
Division of Endocrinology, Metabolism, and
lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Michael P. Whyte, MD

*Professor of Medicine, Pediatrics, and
Genetics*
Division of Bone and Mineral Diseases
Washington University School of Medicine
*Medical-Scientific Director, Center for
Metabolic Bone Disease and Molecular
Research, Shriners Hospitals for
Children, St. Louis*
St. Louis, Missouri

Kevin Yarasheski, PhD

*Professor of Medicine, Cell Biology, and
Physiology, and Physical Therapy*
Division of Endocrinology, Metabolism,
and Lipid Research
Washington University School of Medicine
St. Louis, Missouri

Bölüm Başkanının Notu

The Washington Manual Subspecialty Consult Series: Endocrinology Subspecialty Consult serinin yeni baskısını sunmaktan mutluluk duyuyorum. Bu cep kitabı çeşitli hastalıkları olan hastaların tanı ve tedavisi için pratik klinik bilgilere hızla erişmek isteyen tıp öğrencileri, intörnler, uzmanlık öğrencileri ve diğer uygulayıcılar için birincil kaynak olmaya devam etmektedir. Tıbbi bilgi baş döndürücü bir hızda artmaya devam etmektedir ve bu durum biyomedikal keşifler, genetik ve genomik bilgi ve hastaların sonuçlarını olumlu etkileyebilecek yeni tedaviler arayan hekimler için bir zorluk oluşturmaktadır. Washington Manual Subspecialty Series bu zorluğu, sık karşılaşılan medikal sorunların tanı, araştırma ve tedavisinde güncel bilimsel bilgiyi kısa ve pratik bir şekilde sunarak hekimlere yardımcı olmaktadır.

Washington Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Barnes Yahudi Hastane'sindeki yan dal uzmanları, uzmanlık öğrencileri ve asistanlardan oluşan yazarlara kişisel olarak teşekkür etmek isterim. Hasta bakımı ve eğitime verdikleri önem eşsizdir ve bu el kitabını hazırlamaktaki çabaları ve becerileri nihai ürünün kalitesine bakılarak anlaşılabilir. Özellikle editörlerimiz Dr. Thomas J. Baranski, William E. Clutter ve Janet B McGill'e ve seri editörleri olan Dr. Katherine Henderson ve Tom De Fer'e bu şahane el kitabını hazırlamak için yorulmadan çalıştıkları için teşekkür etmek isterim. Ayrıca Washington Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Departmanında Bölüm başkanı olan Dr. Melvin Blanchard'a tavsiyeleri ve kılavuzluğu için teşekkür ederiz. Bu yandal kılavuzunun yatak başında ve poliklinik koşullarında doğrudan uygulanabilecek pratik bilgileri sağlama hedefinde başarılı olacağına inanıyorum.

Dr. Victoria J. Fraser

Dr. J William Campbell Profesör

İç Hastalıkları Bölüm Başkanı

Enfeksiyon Hastalıkları Bölümü Yardımcı Yöneticisi

Washington Üniversitesi Tıp Fakültesi

Önsöz

The Washington Manual Endocrinology Subspecialty Consult eserinin bu üçüncü baskısı Washington Üniversitesi Endokrinoloji uzmanları ve fakülte üyeleri tarafından yazıldı. Bu el kitabı yatan ve ayaktan hastalarda endokrinoloji konsültasyonu istenen öğrenciler, yan dal uzmanları ve yan dal uzmanlık öğrencilerine kılavuzluk etmesi için tasarlandı. Endokrinoloji alanı için kapsamlı bir gözden geçirme olması amaçlanmadı. Bunun yerine konsültasyonda sıkça görülen endokrin bozukluklara pratik yaklaşımlara odaklanıldı ve değerlendirme ve tedavinin anahtar bileşenleri vurgulandı.

Üçüncü baskıda içerikte birkaç değişiklik yapıldı. Endokrin bozuklukların patofizyolojisi ve tedavisi hakkında en yeni bilgileri sağlaması için tüm bölümler güncellendi. Yatan Hastalarda Diyabetin Yönetimi başlıklı yeni bir bölüm eklendi. Her bölümde ilaç dozu bilgileri gözden geçirildi ve güncellendi. Bölümlerde klinik ipuçları kalın (bold) metinlerle vurgulandı.

Bu el kitabının güncel baskısına çok önemli katkılar yapan ve yüksek kalitede, çağdaş, özet bölümler hazırlayan tüm uzmanlar ve uzmanlık öğrencisi hekimlere teşekkür ederiz.

TJB
WEC
JBM

Çevirenler

Çeviri Editörü: Doç. Dr. Teoman Akçay

Medical Park Gaziosmanpaşa Hastanesi

Doç. Dr. Arzu Akçay

Acıbadem Üniversitesi Çocuk Hematolojisi ve Onkolojisi Çocuk Kemik İliği Ünitesi

Doç. Dr. Korkut Ulucan

Marmara Üniversitesi, DHF, Tıbbi Biyoloji ve Genetik Bölümü Üsküdar Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü

Doç. Dr. İbrahim Yıldız

Acıbadem Üniversitesi Atakent Hastanesi Tıbbi Onkoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Karataş

Adıyaman Üniversitesi Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Deniz Kıraç

Yeditepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Gülşah Koç

İstanbul Aydın Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Sehkâr Oktay

Marmara Üniversitesi, DHF, Biyokimya Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Avni Solgun

Gaziosmanpaşa Medical Park Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Çocuk Endokrinolojisi Kliniği

Uzm. Dr. Ömer Akçağlı

Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Endokrinolojisi Kliniği

Uzm. Dr. Azamet Cezik

Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği

Uzm. Dr. Musa Çırak

Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Beyin Cerrahisi Kliniği

Uzm. Dr. İbrahim Erdim

Erbaa Devlet Hastanesi, KBB Bölümü

Uzm. Dr. Murat Koçyiğit

Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kulak Burun Boğaz Kliniği

Uzm. Dr. Ramazan Kuşaslan

Bağcılar Devlet Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği

Uzm. Dr. Gülsen Meral

Kağıthane Devlet Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı

Uzm. Dr. Fatih Mete

Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Kliniği

Uzm. Dr. Nihat Sayın

Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Göz Kliniği

Dr. Burcu Bursal

Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Kliniği

Canan Sercan, MSc

Marmara Üniversitesi, DHF, Tıbbi Biyoloji ve Genetik Bölümü

İçindekiler

Yazarlar iii

Bölüm Başkanın Notu vi

Önsöz vii

Çevirenler viii

KISIM I. HİPOTALAMİK VE PİTÜİTER HASTALIKLAR

- 1 Hipofiz Adenomları** 1
Zhiyu Wand ve Julie Silverstein
- 2 Prolaktinoma** 11
Mariko Johnson ve Julie Silverstein
- 3 Akromegali** 19
Nadia Khoury ve Julie Silverstein
- 4 Diabetes İnsipidus** 26
Prajesh M. Joshi ve Julie Silverstein
- 5 Uygunsuz Antidiüretik Hormon Sendromu** 34
Scott Goodwin ve Thomas J. Baranski

KISIM II. TİROİD HASTALIKLARI

- 6 Tiroid Fonksiyonlarının Değerlendirilmesi** 40
William E. Clutter
- 7 Ötiroid Guatr ve Tiroid Nodülleri** 46
William E. Clutter
- 8 Hipertiroidi** 52
William E. Clutter
- 9 Hipotiroidizm** 61
William E. Clutter

KISIM III. ADRENAL HASTALIKLAR

- 10 Adrenal insidentaloma** 69
Shunzhong Bao ve Simon J. Fisher
- 11 Adrenal Yetersizlik** 74
Zhiyu Wang ve Kim Carmichael
- 12 Erişkin Konjenital Adrenal Hiperplazi** 84
Judit Dunai ve Kim Carmichael
- 13 Conn Sendromu** 89
Mariko Johnson ve Thomas J. Baranski
- 14 Cushing Sendromu** 98
Scott Goodwin ve Julie Silverstein
- 15 Feokromositoma** 108
Prajesh M. Joshi ve Simon J. Fisher

KISIM IV. GONAD HASTALIKLAR

- 16 Amenore** 121
Sara Chowdhury ve Amy E. Riek
- 17 Jinekomasti** 131
Scott Goodwin ve Simon J. Fisher
- 18 Hirsutizm** 136
Mariko Johnson ve Kim Carmichael
- 19 Erkek Hipogonadizmi** 143
Shunzhong Bao ve Stephen J. Giddings
- 20 Polikistik Over Sendromu** 155
Nadia Khoury ve Janet B. McGill

KISIM V. KEMİK VE MİNERAL METABOLİZMASI HASTALIKLARI

- 21 Hiperkalsemi** 163
Nadia Khoury ve Kim Carmichael
- 22 Hiperparatiroidizm** 172
Shunzhong Bao ve Dwight A. Towler
- 23 Hipokalsemi** 184
Prajesh M. Joshi ve Michael P. Whyte

- 24 Vitamin D Eksikliği** 195
Amy E. Riek, Ana Maria Arbelaez ve Carlos Bernal-Mizrachi
- 25 Osteoporoz** 213
Amy E. Riek, Kathryn Dimer ve Roberto Civitelli
- 26 Kemikğin Paget Hastalığı** 235
Scott Goodwin ve Michael P. Whyte

KISIM VI. ENERJİ METABOLİZMASI HASTALIKLARI

- 27 Diabetes Mellitus İçin Bakım Standartları** 242
Prajesh M. Joshi ve Janet B. McGill
- 28 Diabetes Mellitus Tip 1** 255
Judit Dunai ve Janet B. McGill
- 29 Diabetes Mellitus Tip 2** 270
Zhiyu Wang ve Janet B. McGill
- 30 Ayaktan Diyabet Tedavisi** 286
David A. Rometo ve Garry Tobin
- 31 Hipoglisemi** 298
Nadia Khoury ve Philip E. Cryer
- 32 Obezite** 305
David A. Rometo, Dominic N. Reeds ve Richard I. Stein
- 33 Dislipidemi** 324
Mariko Johnson ve Anne C. Goldberg

KISIM VII. NEOPLAZMLAR

- 34 Multipl Endokrin Neoplazi Sendromları** 340
Shunzhong Bao ve Thomas J. Baranski
- 35 Karsinoid Sendrom** 355
Judit Dunai ve Thomas J. Baranski
- 36 Poliendokrin Sendromlar** 365
Prajesh M. Joshi, Kavita Juneja ve Janet B. McGill
- 37 HIV/AIDS'te Endokrin Bozukluklar** 376
Scott Goodwin, Paul Hruz ve Kevin Yarasheski